

Csepeli Réka

Európai szuverenitás és gazdasági diplomácia

Május 6-án és 7-én Franciaországba látogatott a kínai elnök, mielőtt Szerbia, illetve Magyarország felé vette volna útját. Az Invalidusokban és az Elysée-palotában impozáns körülmények között lezajlott fogadást bi-, illetve trilaterális tárgyalások kísérték, Macron elnök mellett Ursula von der Leyennel. A kínai elnök kedden a Pireneusokba utazott, ahol oldottabb keretek között folytatódott a tárgyalások Franciaország vezetőjével.

Hszi Csin-ping párizsi látogatása előtt néhány héttel Emmanuel Macron beszédet mondott a Sorbonne-on Európa jövőjéről. A politikai naptár ezen érdekes egybeesésének függvényében érdemes e két eseményt összefüggéseikben vizsgálni.

A kínai elnök franciaországi, illetve tágabb értelemben európai látogatását geopolitikai és gazdasági szempontból is mérvadó mivolta okán igen jelentős várakozás övezte. Hszi Csin-ping látogatása előtt a kínai *Global Times* arról írt, hogy a szóban forgó tárgyalások valósággal átrendezhetik a kínai-európai kapcsolatokat.¹

Francia szempontból az esemény annál is inkább jelentős, mivel ez volt az első kínai látogatás Európában a Covid előtti időszak (2019) óta és a harmadik állami látogatás Kína részéről Franciaországban. Szintén feljegyzendő, hogy a 2024-es év egyben a kínai-francia diplomáciai kapcsolatok helyreállításának 60. évfordulóját is fémjelzi.² Továbbá május 7-én ünnepelte Emmanuel Macron elnökségének 7. évét.

De miért is ilyen fontos ez a párizsi tárgyalásokkal induló európai látogatás? Elsősorban azért, mert az unió Kína-politikájának meghatározásában Franciaországnak fontos szerepe van. Maga a tény, hogy Kína Párizst választotta első európai állomásának, megerősíti Emmanuel Macron *leaderpozícióját* a kontinensen. Ursula von der Leyen csatlakozása a tárgyalásokhoz május 6-án, mintegy „*guest starként*”, szintén ezt az imázst látszik igazolni. Macron tehát nem csupán Franciaország elnökeként, hanem az unió vezető képviselőjeként is fogadta a kínai vezetőt.

¹ GT staff reporters 2024.

² France–Chine: 60 ans de relations diplomatiques 2024.

A francia elnök az utóbbi időben egyre erőteljesebben és határozottabban hangsúlyozza Európa szuverenitásának jelentőségét, amelyet az április 25-i Sorbonne-on mondott beszédében³ elsősorban annak gazdasági önállóságában határoz meg. Márpedig Európa nagyságát, illetve voltaképpen túlélését is elsősorban a kínai és az amerikai gazdasági hegemonia fenyegeti. A francia elnök beszédét arra a szónoki frázisra építi fel, miszerint ebben a rendkívül zavaros és felgyorsult, konfliktusokkal teli időszakban az európai civilizáció akár el is tűnhet, amennyiben nem teszünk semmit szuverenitásának biztosítására. Ez utóbbinak a kulcsa újraiparosításában, illetve katonai védelmi rendszerének megerősítésében leledzik. Macron azt is hangsúlyozza, hogy ez az utolsó pillanat a cselekvésre, világunk ugyanis meghatározó forduloponthoz érkezett.

De vizsgáljuk meg, mik is voltak az érintett országok elvárásai a tárgyalások megkezdése előtt! Kína, immáron mondhatni hagyományos módon, a gazdaságon keresztül közelíti meg a politikát, vagyis az egyre szorosabb gazdasági együttműködés révén akar hatni Európára. Célja az, hogy Európa ne kövesse az Egyesült Államokat, ne szálljon be az amerikaiak kezdeményezte kereskedelmi háborúba.

Franciaország álláspontja, illetve érdeke elsősorban az, hogy a francia befektetések folytatását és azok megerősítését biztosítsa. Ami pedig Európát illeti, a legfőbb törekvés a gazdasági együttműködések reciprocitásának biztosításában foglalható össze. A vitás kereskedelmi ügyek középpontjában, amelyek Európát és ezen belül persze Franciaországot ugyanúgy érintik, az elektromos autók és a napelemek kínai dömpingje áll.

A május 6-án Párizsban megkezdett európai tárgyalásokat szintén a figyelem középpontjába helyezte az az elképzelés, miszerint Kína potenciálisan közvetítő szerepet játszhat az orosz–ukrán háború lezárásában.

Az Emmanuel Macron által a kínai elnökkel folytatott, május 6-án lezajlott tárgyalások konklúziójaként tartott közös sajtókonferencián kiemelt helyen szerepelt a mezőgazdaság és az élelmiszeripar, a pénzügyi szektor, a kutatás és az innováció, a légi forgalom, az űrkutatás, az atomenergia, a zöldenergia, a mesterséges intelligencia, a bioorvoslás, illetve a kulturális együttműködés. Kína valamelyest lazított a piacára való bejutás szabályain, többek között a telekommunikáció és az egészségügy terén.⁴

³ Discours sur l'Europe 2024.

⁴ Visite d'État de Xi Jinping, Président de la République populaire de Chine: première journée à Paris 2024.

Macron elnök beszédének bevezetőjében hangsúlyozta, hogy a jelenlegi nemzetközi helyzetben a két ország közötti együttműködés minden eddiginél szükségesebb. „Történelmi fordulóponthoz érkeztünk” – mondta. A fenyegetettség eddig nem látott formában jelentkezik, és a világot eddig soha nem látott megosztottságra ítéli. Ebben a bizonytalan légkörben a két ország közötti kölcsönös bizalmi viszony kettejük kapcsolatain túlmutatóan Európa, Kína és általában véve az egész világ egyensúlyára nézve központi szerepet játszik.

A tárgyalások több ponton is jelentős előrelépéseket hoztak. Macron elnök elsőként említette az „orosz agressziót Ukrajnában”, hangsúlyozva, hogy ez a konfliktus strukturális következményekkel jár az egész világra. Megelégedésének adott hangot, hogy Kínával azonos érdekeket és elveket ismertek el, legfőbbképpen az ENSZ alapszabályának megőrzését, azaz a területi integritást és az államok szuverenitásának tiszteletben tartását illetően. Macron továbbá kiemelte, hogy Ukrajna biztonsága nélkül Európa sem lehet biztonságban. Hangsúlyozta, hogy ugyanakkor Franciaország nincs sem Oroszországgal, sem az orosz néppel háborúban, és nem célja a moszkvai rezsim megváltoztatása. Franciaország továbbá tiszteletben tartja a Kínát Oroszországhoz fűző történelmi kapcsolatokat, illetve azt az erőfeszítést Kína részéről, hogy ezt a kapcsolatot stabilizálja. Macron elnök pozitívan értékelte azt is, hogy Kína tartózkodik attól, hogy Moszkvának fegyvereket szolgáltasson. A közös célt az igazságos és tartós béke elérésében foglalta össze.

Hasonló aggodalmaknak és célkitűzéseknek adott hangot a francia elnök a közel-keleti helyzettel kapcsolatban, azonnali tűzszünetet sürgetve a túszok kiszabadítása, a lakosság védelme, a segélyek célba jutásának megkönnyítése, a térség konfliktusainak lecsillapítása és a politikai perspektíva újraalapozása érdekében.

Érdekes azt is kiemelnünk Macron elnök beszédével kapcsolatban, hogy a bilaterális megállapodásokat kettős értelemben, mind az Európai Unió, mind Franciaország szempontjából taglalja, hangsúlyozva ezzel is Európán belüli vezetői szerepét. Az uniót mint a világ legnyitottabb piacát említi. Kiemeli azonban, hogy az európai politikát gazdasági és technológiai téren senki sem diktálhatja, ez tehát szuverén, azaz független módon működik: azt „nyitottként és függetlenként kívánjuk kezelni, ugyanakkor megvédjük az érdekeinket”.

A kínai–francia tárgyalások egyik kiemelendő eredménye annak az elvnek, illetve inkább kívánságnak a megfogalmazása és hangsúlyozása mindkét fél részéről, amely az összes, napjainkban dúló háborús konfliktus szüneteltetését szorgalmazza a párizsi olimpia idejére (*trêve olympique*).

Számos francia médium azonban „hangzatos szópufogatásnak” titulálta a közös sajtókonferencián elhangzott beszédeket. Riasztó, ugyanakkor igen egyértelmű gazdasági tendenciákra hivatkozva több kommentár szerint is csupán „szánalmas próbálkozásnak” tudható be Macron elnöknek a közös sajtókonferencián megnyilvánuló attitűdje. Különösen annak fényében, hogy a kínai gazdaság valósággal felemészti francia partnerét.⁵ Ideje felismernünk, mondják, hogy az erőviszonyok alapvetően megváltoztak az elmúlt évtizedekben: néhány éve Kína átvette a vezető szerepet számos kulcspozíciójú gazdasági szektorban, különösen a ruházat, illetve az elektronika és az informatika területén. Jean-Vincent Brisset, a Nemzetközi és Stratégiai Kapcsolatok Intézetének (IRIS) vezető kutatója és Kína-specialistája szerint mára már egyértelmű, hogy Franciaország nem tudja felvenni a versenyt a kínai árakkal.⁶ Az egyetlen „megoldás” a kínai termékek forgalmazásának általános blokádja lenne, de ez a rendelkezés jelentősen kihatna a francia állampolgárok vásárlóerejére.

A pandémia még inkább megnövelte a kínai import mértékét Franciaországban: ez a 2022-es adatok szerint immáron évi 77 milliárd euróra tehető. Ugyanakkor ebben semmi meglepő nincs, hiszen Kína erőteljesen támogatta a kiemelt és biztos jövő előtt álló területek finanszírozását, elárasztva ezen termékekkel az európai piacot. Az európai vetélytársak képtelenek ezekkel az áron alul megtermelt és nagy számban piacra dobott termékekkel felvenni a versenyt.

Számos francia szakértő úgy véli tehát, hogy fel kell adni azt az illúziót, miszerint Franciaország versenyképes lenne Kínával szemben. Demográfiai szempontból legalábbis európai mércével kellene kalkulálni, és még ez sem lenne igazán reális (az 500 millió főt számláló kínai középosztállyal szemben az európai összlakosság alig 450 millió főt tesz ki).

A franciaországi, illetve általánosságban véve az Európában tett kínai látogatás tétje tehát másképpen fogalmazandó meg: a „vén kontinens” képes lesz-e a kínai mohóságot mérsékelni?

Hiszen talán van, ami még menthető: Európa lassan ébredezni látszik, és újra iparosítani kezd, illetve relokalizálja bizonyos termékek előállítását. A pandémia rádöbbsentette Európát túlzott függőségére. Ami viszont hiányozni látszik, az az egységes európai stratégia, amelyet Emmanuel Macron az április végén a Sorbonne-on elhangzott beszédében Európa túlélésének alapvető feltételeként említ.

⁵ DELMAS 2024.

⁶ SEIBT 2024.

Raphaël Glucksmann, a francia Szocialista Párt EP-választási listavezetője hangsúlyozza mindazokat az emberi jogi kérdésekben igencsak „kínos” témákat, amelyekről a kínai látogatáson nem esett szó: így az uigurok helyzetét, Tibet, illetve Tajvan kérdését.⁷

Végezetül említsük meg azt is, hogy egyes francia elemzők szerint korántsem a véletlen műve, hogy Hszi Csin-ping két „oroszpártinak” titulált országban, Magyarországon, illetve Szerbiában folytatja európai „körútját”, mintegy ellensúlyozva ezzel a nyíltan ukránbarát francia elnöknel tett látogatását.

2024. május 9.

Felhasznált irodalom

- DELMAS, Jean-Loup (2024): Xi Jinping à Paris: Comment l'économie chinoise grignote peu à peu celle de la France. *MSN*, 2024. május 6. Online: <https://msn.com/fr-fr/finance/other/xi-jinping-%C3%A0-paris-comment-l-%C3%A9conomie-chinoise-grignote-peu-%C3%A0-peu-celle-de-la-france/ar-BB1UyxS>
- DEVILLERS, Sonia (2024): Raphaël Glucksmann: „On fait la même erreur avec Xi Jinping que celle qu'on a faite avec Vladimir Poutine”. *France Inter*, 2024. május 6. Online: <https://radiofrance.fr/franceinter/podcasts/l-invite-de-7h50/l-invite-de-7h50-du-lundi-06-mai-2024-9263034>
- Discours sur l'Europe (2024). *Élysée*, 2024. április 24. Online: <https://elysee.fr/emmanuel-macron/2024/04/24/discours-sur-leurope>
- France–Chine: 60 ans de relations diplomatiques (2024). *Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères*. Online: <https://diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/chine/relations-bilaterales/france-chine-60-ans-de-relations-diplomatiques/>
- GT staff reporters (2024): China, France to Advance Economic Exchanges with Deepening Cooperation in Emerging Fields Amid 60 Years of Diplomatic Ties. *Global Times*, 2024. május 5. Online: <https://globaltimes.cn/page/202405/1311668.shtml?id=11>
- SEIBT, Sébastien (2024): Xi Jinping en France: la diplomatie chinoise de la „touche personnelle”. *France 24*, 2024. május 4. Online: <https://france24.com/fr/france/20240504-xi-jinping-en-france-la-diplomatie-chinoise-de-la-touche-personnelle>
- Visite d'État de Xi Jinping, Président de la République populaire de Chine: première journée à Paris (2024). *Élysée*, 2024. május 6. Online: <https://elysee.fr/emmanuel-macron/2024/05/06/visite-detat-de-xi-jinping-president-de-la-republique-populaire-de-chine-premiere-journee-a-paris>

⁷ DEVILLERS 2024.